

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש ... יחלוקו את חדש העיבור.....1
- ב. הלך אחר פחות שבלשונות.....2
- ג. כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה.....4
- ד. אמרי בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא ... תפוס לשון אחרון ... מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל.....6

דף קה.

א. מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש ... יחלוקו את חדש העיבור

כבר התבאר במסכת ב"מ דף קב. שהמשכיר בית לחבירו לשנה בסכום ידוע, בין שאמר שנה סתם ובין שאמר שנה אחת¹, הרי השוכר דר בו שנה שלימה מיום ליום, אפילו היתה השנה מעוברת², ואפילו שכרו בחודש אדר

¹ שו"ע ונו"כ שייב טו וסמ"ע וש"ך שם בדעת המחבר, וכדעת שאר פוסקים שלא חילקו בין שנה אחת לשנה סתם.

² כתב בקצה"ח (סק"ד) בשם תשובת הרי"ף שאין נ"מ אם ידע המשכיר שהשנה מעוברת או לא ידע, שאינו יכול לומר חשבתי שהשנה פשוטה, והביא הרי"ף ראייה ממה שאמרו במשנה המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה, נתעברה לשוכר, והרי העיבור לא נתחדש אלא לאחר שכבר נעשה שמר השכירות, ועיין בשו"ת רב פעלים (ח"ב הו"מ סימן י). ונראה שבסתם בני ישראל הולכים לפי הלוח למנין בני ישראל, ואם הסכימו בפירוש לפי הלוח הלועזי פשוט שכל תנאי שבממון קיים, אלא שאפשר שאפילו לא התנו בפירוש, אם כתבו תאריך החוזה לפי הלוח הלועזי, גם לענין זמן השכירות יש לילך לפי זה (ואם כי לפי המנין הלועזי לא שייך חודש העיבור, יש נ"מ בכמה ימים לכאן או לכאן). פתחי חושן חלק ד פרק ה הערה נ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דר בו עד אדר ב בשנה לאחר מכן³, ואינו צריך להוסיף⁴ על השכר שקצצו, ויש אומרים⁵ שאם עומד בתחלת השנה אינו דר בו כי אם י"ב חודש, ויש אומרים⁶ שאם אמר לו שנה סתם ועומד באמצע השנה, הרי זה כאומר שנה זו, ואינו דר בו כי אם עד סוף השנה.

השכיר לו בית⁷ לסכום חדשים בכך וכך לחודש, ונתעברה השנה, נתעברה למשכיר שהרי יכול להוציאו לסוף סך החדשים שהשכיר לו, וממילא צריך גם לשלם עבור חודש העיבור⁸.

ב. הלך אחר פחות שבלשונות

³ בשו"ת רב פעלים (ח"ב חו"מ סימן י) שכתב בשם שו"ת מאמר מרדכי שדעת מהר"י מיניץ בשם או"י דגם בכה"ג נתעברה לשוכר, דעיקר אדר הוא אד"ש, ואף על פי שלגבי גדלות נחלקו הפוסקים באו"ח (סימן נה סעיף י), הרי פסק שם הרמ"א כדעת הר"י מיניץ, וכ"כ בד"ג (כלל צח) בשם חסד לאברהם בשנים שעשו שמר שותפות בי"ב באדר בשנה פשוטה לשנה אחת, והשנה הבאה היתה מעוברת, שהשותפות נגמרת בי"ב לאד"ש, ואין המוחזק יכול לומר קים לי כדעת מהר"ש הלוי שאד"ר עיקר, שכבר כתבו הפוסקים שדעת יחידאה היא, וגם המנהג כן ואין מענת קי"ל נגד המנהג, ובדברי מלכיאל (ח"א סימן צג) כתב שדעת המ"ז באהע"ז (סימן יג) שאדר ראשון עיקר, ומ"מ העלה עיקר כדעת מהר"י מיניץ, וכ"כ בשו"ת שו"מ (מהדו"ב ח"ב סימן כט). כתב בערוה"ש (שם סעיף כו וסעיף ל) שהמשכיר בית לשנה והיתה שנה פשוטה והמשיך השוכר לדור עוד שנה או כמה שנים, והיתה שנה מעוברת, אין המשכיר יכול לומר שלא השכירו לשנה אלא כשהיתה פשוטה, ובשנה מעוברת יוסיף לו חודש העיבור, אלא אמרינן שמסתמא ע"ד מקח הראשון הוא ממשיך לדור, וכיון שנקבע תחלה לפי תנאי של שנה שלימה, גם השנים הבאות בכלל זה.

⁴ ודלא כשיטת הרשב"א (והרשב"א עצמו כתב כן להלכה ולא למעשה, כמבואר בדבריו בתשובה ח"ב סימן רצד. ועי' מעשה חייא סימן א), ומשמעות דברי השו"ע והפוסקים משמע דקאי גם על זמן השכירות שאינו יכול להוציאו קודם, וגם על דמי השכירות שאינו צריך להוסיף עבור חודש העיבור, ולשיטה זו אין נ"מ אם עומד בתחלת השנה או עומד באמצע השנה, מונה מיום ליום.

⁵ סמ"ע (שם ס"ק כג) בשיטת הרשב"א, וכתב שכן נ"ל נכון לדינא, דכיון שעומד בתחלת השנה היה יכול לומר השנה או שנה זו, ומדאמר שנה או שנה אחת, ה"ז כגילה דעתו שאינו רוצה להשכיר אלא כסתם שנים שהן פשוטות, משא"כ כשעומד באמצע השנה הרי אינו יכול לומר השנה או שנה זו, שהיה משמע עד ערב ר"ה, וע"כ הוצרך לומר שנה אחת או שנה סתם, ואין כאן גילוי דעת שנתכוין לשנה פשוטה. ומ"ש הסמ"ע ליישב דברי השו"ע מה' נדרים, עי' ט"ז, רעק"א ובכנה"ג.

⁶ חידושי רעק"א, דכיון שהוא בעיא דלא איפשיטא אמרינן קרקע בחזקת בעליה קיימת,

⁷ שו"ע ונו"כ שם

⁸ והסמ"ע (ס"ק כד) העיר דפשיטא הוא, ותירץ דמשום סיפא נקמ, והיינו כשהזכיר גם שנה וגם חדשים, כמ"ש להלן (סעיף כד). ונראה מדבריו שאפילו השכיר לו למנין חדשים שהם שנים שלימות, כגון ל"ז או מ"ח, שהם ג' או ד' שנים, לא אמרינן שחודש העיבור אינו אלא משלים מה שחסר משנת החמה ולא ישלם לו עבור חודש העיבור, אלא כיון שלא הזכירו רק חדשים, חייב עבור כל חודש וחודש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר לעיל דף קד שכשאמר לו בית כור⁹ עפר אני מוכר לך בין חסר ובין יתר, אם יש שם חסר או יתר אחד מכ"ד לכל סאה, הרי זה מחילה. שהרי אמר הן חסר והן יתר, והוא לפי חשבון רובע הקב לסאה¹⁰.

והתבאר שם שיש אומרים¹¹ שאם אמר סתם בית כור עפר אני מוכר לך שלא הזכיר מדה בחבל וגם לא הזכיר בין חסר ובין יתר. דינו כאומר הן חסר הן יתר, ויש אומרים¹² דוקא כשאמר בית כור עפר זה אני מוכר לך, או שעומד בתוך השדה שמוכר לו¹³.

היה החסרון¹⁴ או היתרון יותר מאחד מכ"ד לסאה, עושה חשבון על הכל.

אמר לו כל הלשונות¹⁵, דהיינו בית כור עפר בין חסר בין יתר מדה בחבל, ואין נ"מ אם אמר תחלה בין חסר ובין יתר או שאמר תחלה מדה בחבל. יש

⁹ שו"ע ונו"כ ריח ד

¹⁰ נמצא לכל כור ז' ומחצה קבין, שבכור יש ל' סאין ובסאה יש ששה קבין, ובכל קב ד' רבעים

¹¹ שו"ע ונו"כ שם כמשמעות לשון הרמב"ם שאף בלא אמר זה הוי כהן חסר והן יתר.

¹² רמ"א א שם שהוסיף תיבת זה בלשון השו"ע, כדעת הר"י הלוי מיגאש

¹³ רמ"א שם סעיף ו, כדעת הר"ש והרא"ש שהבאתי לעיל.

¹⁴ שו"ע ונו"כ ריח ח

¹⁵ (קג) כמשנה בדעת בן גנם פירש"ם דכל שאמר ב' לשונות שסותרין זה את זה, אמרינן תפוס לשון אחרון עיקר, שבאחרון חזר בו ובטל מה שאמר בראשונה, ולכן כשהזכיר תחלה מדה בחבל ואח"כ אמר הן חסר והן יתר ה"ז כאמר רק הן חסר והן יתר, ואפילו חסר רובע הגיעו, אבל אם אמר תחלה הן חסר והן יתר ואח"כ אמר מדה בחבל, כל שפיתח עושיין חשבון לנכות או להחזיר, ובדעת חכמים פי' הלך אחר פחות שבלשונות, דהיינו אחר לשון שמפחית כחו של לוקח, דמספקא להו אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ויד המוכר שהוא מוחזק בקרקע שלו על העליונה, הלכך היכא דאמר מדה בחבל והן חסר הן יתר, אם הותיר כל שהוא אזלינן בתר לשון מדה בחבל ויחזיר, ואם פיתח כל שהו אזלינן בתר הן חסר והן יתר והגיעו.

וה"ל הרמב"ם (פכ"ח מה' מכירה הי"א), האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל בין חסר ובין יתר, או שאמר בית כור אני מוכר לך בין חסר בין יתר מדה בחבל, הלך אחר פחות שבלשונות ואין לו אלא כדון אם חסר אם יתר, וכתב הראב"ד בהשנות, לא ידעתי מה זה, כי הפחות שבלשונות קולא היא לנתבע, ואם נתן מעות הלוקח הוא התובע, ואם לא נתן והלוקח מחזיק והמוכר תובע מעות יתירים, הוא התובע, ופעמים שחסר קולא או חומרא לנתבע וכן ביתר, ע"כ, ובמ"מ פירש בדעת הרמב"ם דס"ל כהרשב"ם, וכ"כ בשם הר"י מיגאש דיד בעל השטר על התחתונה דהממע"ה, ל"ש אם הפחות הוא לשון ראשון או לשון אחרון, והוסיף המ"מ שאפילו בא מוכר ליקח מעות כופין את הלוקח ליתן כשהותיר, דקרקע בחזקת בעלים עומדת, וכן אמרו גבי שכירות בב' לשונות סותרים והב"י הסביר בטעם חכמים החולקים על בן גנם משום דתפוס ומספיקא לא מפקינן ממונא, אבל הדרישה הסביר שיטת הרשב"ם דלאו משום תפוסה וספיקא הוא, אלא שהמוכר אמר כן בכונה מפני שלא ידע אם יש כאן יתר או חסר, ולכן אמר ב' הלשונות שיתפרשו מב' הצדדים לטובתו, וכיון שהוא מוחזק והלוקח שמע ולקח ע"ד כן, מש"ה אמרינן הגיעו ויד הלוקח על התחתונה, ועפ"י כתב בשיטת הרשב"ם שאין נ"מ אם נתן מעות או לא, ודלא כסברת הראב"ד, ואף על פי שלהלן בסוגיא כתב רשב"ם דהכא מיירי שהמוכר מוחזק וקיבל הדמים, היינו דוקא כשבא ליישב סוגית הגמרא אליבא דשמואל גבי מרחץ, אבל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אומרים¹⁶ שלעולם יד לוקח על התחתונה¹⁷, ויש מחלקים¹⁸ בין נתן מעות לבין לא נתן לו מעות.

ג. כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה

עוד התבאר במסכת ב"מ שם: שכל שלא נגמר הדבר בקניין¹⁹, אף על פי שפסקו הדמים, ואפילו העיד עליו בעדים שמוכר או לוקח, אינו כלום ושניהם יכולים לחזור²⁰, עד שיגמר כל דבר ודבר לפי קנינו.

להלכה ס"ל לרשב"ם דלא קי"ל כשמואל גבי מרחץ, אלא כרב נחמן, ואין אנו צריכים לחילוק זה. עוד כתב הדרישה דמ"ש המ"מ דהרמב"ם ס"ל כהרשב"ם, מדברי הטור לא משמע כן, דהרמב"ם כתב ואין לו אלא וכו', ומשמע דקאי או אמוכר או אלוקח בין לטובה ובין לרעה אבל אינו מחלק בין חסר ליתר, וביאר בפרישה טעמיה דהרמב"ם דמ"ש בנמרא הלך אחר פחות שבלשונות ר"ל אחר הלשון המפחית הדיבור של המוכר שפתח בבית כור, אלא הן חסר והן יתר הוא, ונמצא שאם יש יתרון מרויח הלוקח ואם יש חסרון מפסיד הלוקח, ועיי"ש שכתב עוד דרך בביאור שיטת הרמב"ם, אלא שדייק בדרישה שמדברי הרמב"ם בפירוש המשניות משמע כדברי המ"מ, עיי"ן שם. ובפירוש דברי הראב"ד כתב בפרישה דה"ק שאם נתן הלוקח כל המעות אז מ"מ הוא התובע, שאם פחת הוא תובע דמי הפחת, ואם הותיר וכבר נתן גם דמי היתרון ותובע החזרת דמי היתרון משום שמוען שהדין עד רובע הוי מחילה, בזה הוי המוכר מוחזק, וע"ז כתב שהוא קולא למוכר והומרא ללוקח, בין בחסר ובין ביתר, ומ"ש ואם לא נתן מעות וכו', ר"ל שלא נתן כל המעות והותיר והמוכר תובע דמי היתרון, או אם פחת והמוכר תובע להשלים לו דמי הפחת מדין הגיעו, בזה הוא הומרא למוכר וקולא ללוקח, שהוא הנתבע, עיי"ן שם.

והב"ח וכן הש"ך סק"ב הסכימו לדברי הב"י בדעת הרמב"ם וכתב שהר"י מיגאש והרשב"ם והרמב"ם כולוהו בחד שיטה קיימי, ודלא בהסמ"ע שמחלק ביניהם, אלא לעולם יד לוקח על התחתונה, וע"ז עוד בש"ך שמצדד לפרש גם דכולהו ס"ל כהראב"ד, וע"ז אבן האזל שם.

¹⁶ שו"ע שם יד

¹⁷ כדעת הרשב"ם והרמב"ם, ואין נ"מ אם נתן מעות או לא, וכבר הבאתי לעיל שהסמ"ע מפרש בדעת הרמב"ם שלעולם דינו כהן חסר הן יתר, וממילא אם יש יתרון יד מוכר על התחתונה.

¹⁸ דעת הראב"ד (ולא הובאה בשו"ע, וע"ז ש"ך מ"ש בביאור שיטה זו, וכן בביאור דברי המ"מ, וע"ז קונטרס הספיקות כלל ז).

¹⁹ שו"ע נו"כ קפט א

²⁰ ואף על פי שנתבאר לעיל שיש בו משום מחוסר אמנה, אין זה אלא איסור גברא שאסור לו לחזור, אבל לגבי החפץ אין דין מחוסר אמנה עושה שום צד קנין, ואפילו במקום שיש מי שפרע, נראה שמעיקר הדין כל שאינו קנין גמור, אינו חל על החפץ כי אם על האדם החוזר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

גם כשעשה קניין²¹ המועיל אינו קונה אא"כ פסקו תחלה דמי המקח, אבל כל זמן שלא פסק אין לו שום צד שיקנה בו²², דכל זמן שלא פסק לא סמכה דעת שניהם, שמא לא יסכימו על הסכום.

אם המקח דבר שדמיו קצובים, אף על פי שלא פסק קנה שמכיון שדמי המקח קצובים סמכה דעתם²³. וכן אם אמר המוכר הריני מוכר לך חפץ זה כפי מה שישומו שלושה אנשים, הרי זה כפיסוק דמים.

ודוקא כשלא נתן מעות, אבל כשנתן מעות מסתמא חשיב כפסק כשער השוק, וקנה²⁴.

בדברים הצריכים מדידה, יש לפעמים שהמדידה מעכבת הקניין אפילו לאחר פיסוק דמים²⁵.

במקום שיש קפידא שלא למכור רק מקח שלם, ועשה קניין בחלק מן המקח, לא קנה עד שיעשה קניין²⁶ בכל המקח.

²¹ שו"ע ונו"כ ר ז

²² ונראה דמ"ש הטור דכ"ז שלא פסק אין לו שום צד שיקנה בו, בא לומר שאפילו פסקו אח"כ הדמים, אין הקניין שנעשה תחלה מועיל למפרע, וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מה' מכירה הלכה יא ויב, וכתב שם וה"ה בשאר דברים שקונים בהם את המטלטלין שצריך לקנות אחר שיפסוק דמים, וכ"כ המאירי בביאור המשנה כפי הספינה (ב"ב דף פד ע"ב), ומפרט שם כל קניני מטלטלין, שוב ראיתי בשו"ת מהרש"ם ח"ז סימן קכא שדן אם מהני פיסוק דמים אח"כ שיחול הקניין למפרע, ונראה מדבריו דבקנין כסף ושטר שמועיל לאחר זמן אפשר שמועיל גם פיסוק דמים אח"כ (וכ"ש בהצטרף קונה לאחר פיסוק דמים בדמוכת בסימן ר סעיף ח ובסמ"ע שם), אבל בקנין משיכה או קנין סודר דכלה קנינו אינו מועיל, עיין שם, ופשוט שאם הסכימו כשער השוק חשיב פיסוק דמים, וכתב במשפ"ש בשם מהרי"ט שאפילו קבעו כפי השער שבעיר אחרת. פתחי חושן חלק ח פרק א הערה ח

²³ ונחלקו הראשונים בפירוש הך דדמיו קצובין, שהרשב"ם פירש שדרך ליתן חפץ זה בכך וכך, ונראה כונתו שבעיר מוכרים חפץ זה בכך וכך, ולשיטתו אף על פי שלא דיברו ביניהם על דמי המקח, מסתמא סומכים על מקח שבעיר, אבל הרמב"ן והרשב"א כתבו שבאופן זה לא מיקרי דמיו קצובין, אא"כ קצב המוכר דמי מקח זה, או שקצין דמים לכל מי שבא ליקח כלי כזה, וכתב הסמ"ע שהרמב"ם מפרש כפירוש רשב"ם, ונראה מדבריו שמפרש גם בדברי המחבר להלכה כפירוש זה, ועי' פרק יג הערה מה, ונראה פשוט שאם רשום המחיר על החפץ, לכו"ע חשיב כקצוב מפי המוכר, ועוד נראה שאם הוא דבר שיש פיקוח על מחירו, ג"כ חשיב לכו"ע כפיסוק דמים, ולאידך גיסא, אם הוא דבר שיש שמוכרים כך ויש מוכרים כך, אף על פי שההפרש אינו אלא בסכום קטן, לכו"ע לא חשיב כפיסוק דמים

²⁴ בשו"ת אנרות משה חו"מ סימן נא

²⁵ פתחי חושן שם סעיף ו

²⁶ עי' רמ"א סימן ר סעיף ז, גבי כור בשלושים, דכיון דמקפיד על מכירת כל הכור אינו קונה אפילו במשיכה או הגבהה עד שיגמור כל הכור, וכן הוא ברשב"ם בסוגיא בהדיא (עי' פרק ח סעיף יד שהבאתי דבריו), והוכיח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף קה:

ד. אמרי בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא ... תפוס לשון אחרון ... מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל

אין למדים ממה שכתוב בשיטה אחרונה של השטר²⁷, ולכן צריך להחזיר מענינו של שטר בשיטה אחרונה²⁸, ואם לא החזיר אין השטר נפסל, אלא שאין למדים משיטה אחרונה²⁹.

כן מהא דחמור בפרה וטלה, ולכאורה נראה שלדעת המחבר בסימן ר שם אה"נ דמהני קנין אפילו בדבר שיש בו קפידא על כל המקח, ואפשר שלא חלק אלא גבי כור וסאה, שגם סאה הוא מקח עכ"פ, אבל בדבר שאין לו מקח כלל לחלק אחד בלי החלק השני, כגון מכונה מורכבת מחלקים, אפשר שגם המחבר מודה. ובמהנ"א ה' קנין משיכה סימן א הביא דברי הרשב"ם וכתב דדוקא כשגילה המוכר דעתו שרוצה למכור כור שלם, ולכן לא הזכיר מדת סאה, אבל כשאינו מקפיד על זה, שמוכר לכל מי שחפץ הן רב הן מעט, אף על פי שאמרו כור בשלשים ראשון ראשון קנה, ובסיכום הלכה זו כתב המחנ"א בנדון דידיה בראובן שקנה מסותר ק' אמה של בגד בכך וכך, ומשך מקצת, וקודם שהספיק למשוך הכל חזר בו המוכר, שלסברת הרשב"ם והרא"ש והנ"י קנה הלוקח אותו מקצת שמשך, שהרי לא גילה המוכר דעתו שאינו חפץ למכור פחות מק' אמה, אלא שהלוקח ביקש כן, ועוד הרי הוא מוכר לכל אחד מעט או הרבה, ולענין דמי המקח, אם יש לו שער קבוע בין למעט ובין להרבה, יכול גם הלוקח לומר איני רוצה יותר ממה שמשכתי, ואם המוכר חזר בו יכול לומר במקח של ק' אמה אני חפץ, ואם הוא דבר כשמוכרים הרבה מוזילים קצת, אין הלוקח יכול לחזור בו ולומר שאינו חפץ רק במקצת המקח במחיר זה, אבל אם המוכר חזר מהשאר, מסיק המחנ"א שאף בזה הדין עם הלוקח, ונוטל המקצת שמשך בשער הזול, עיין שם, ועי' בנה"מ ס"ק יב והבאתי דבריו בפרק ז הערה מו, ועי' הגהות חכמ"ש סימן קצו סעיף ד, הבאתי מדברי המשפ"ש וסיכום ההלכה. כתב בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן רטז במי שמכר כו"ב מדות דבש ולא היה יכול לספק כל המקח, שמבלי השקו"ט בדין מקח שלם אני רוצה, אם הקנין היה בסיטומתא, חייב לתת לו כל מה שפסק עמו, כיון שעשו ע"ד המנהג, וכן הוא מנהג הסוחרים, עיין שם, ועי' בדבריו ח"ו סימן רכג.

²⁷ שו"ע ונו"כ מד א, מפני שאין העדים יכולים לצמצם שיהתמו סמוך לכתב, ויש לחוש שמא הניחו כדי שיטה אחת וכתב שם מה שרצה לאחר שכבר התמו העדים, ולכן תיקנו חז"ל שאין למדים משיטה אחרונה כלל. כתב הש"ך סק"ב בשם הב"י בשם הגהמ"י דהא דאין למדים משיטה אחרונה היינו דוקא בדבר חדש או דבר הסותר מה שכתוב למעלה, אבל דבר שאינו סותר לגמרי, כגון שכתוב קנו ממני בכל לשון של זכות, ילמד סתום מן המפורש, ואדרבה שיטה אחרונה עיקר.

²⁸ שו"ע שם, וביאר הסמ"ע שלכן תיקנו להחזיר בשיטה אחרונה, דאז אף אם לא ילמדו ממה שכתוב למטה, ילמדוהו ממ"ש למעלה.

²⁹ שו"ע שם, שאין זה תקנה אלא משום מניעת תקלה, וכיון שאין למדים שוב אין חשש תקלה, וסיים הרמ"א דזה דלא כ"א שהשטר נפסל משום שלא נעשה כתיקון חכמים דפסול גם כשאין סיבה לפוסלו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אם כתוב בסוף השטר והכל שריר וקיים³⁰ למדים משיטה אחרונה שלפני שריר וקיים, אבל ממה שכתוב לאחר שריר וקיים אין למדים. ולכן א"צ לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה³¹.

ובזמננו³² הורגלו לכתוב בכל שמרות שריר וקיים, ולכן שטר שאין בו שריר וקיים פסול³³, ואין לעדים לחתום אא"כ כתוב בו שריר וקיים³⁴.

היה כתוב בשטר בתחלה³⁵ דבר אחד ואח"כ דבר אחר, אם אפשר לפרש שלא יהיו הדברים סותרים זה את זה³⁶, מפרשים אותו והשטר כשר, ואם אי אפשר לפרשם משום שסותרים זה את זה, הולכים אחר מה שכתוב

³⁰ כתב הש"ך ס"ק כב בשם הרשד"ם שאם כתב לשון והכל אמת חשיב כשריר וקיים, וסיים בצ"ע, וכתב בנחלת שבעה סימן ג שאם אין שם קיום יכתוב הכל שריר וקיים בלי ו, ואם יש שם קיום יכתוב לאחר הקיום והכל וכו' בו, ועיי"ש כמה פרטים בדיון מחקים וקיומם, ובפוסקים כתבו וקיים ב'י' אחד, אבל בזמננו הרבה כותבים וקיים בשני יודי"ן, ופשוט שאינו לעיכובא. ומה שיש שמוסיפים בזמננו שריר ובריר, לא נמצא בשו"ע ובפוסקים, ונראה שזה נוסף רק לפני כמאתים שנה, ויש כתובות שהוסיפו שריר ואמת ויצ"ב, ועי' ספר הכתובה. ומבואר בפוסקים שלכתחלה יש לכתוב שריר וקיים בסוף השיטה האחרונה, והיינו שלא ישאר שום חלק ריק, פתחי חושן חלק פרק ה הערה ע ובשו"ת מנחת יצחק ח"ט סימן קל"ט דן בכתובה שהסופר כתב שריר וקיים באמצע השיטה האחרונה, ומייטו בקו על החלק שלפני ואחרי השריר וקיים, ודעת השואל לפסול אם יחתמו עדים מתחת למיטת, משום דילמא אטייטא חתמו, והעלה שאין בזה חשש, ולא מיבעיא אם המיטת הוא רק בצד שמאל והעדים חתמו בצד ימין מתחת לשורה שאין שם מיטת, דכשר, אלא אפילו היה מיטת בצד ימין והעדים חתמו מתחת המיטת, ג"כ אין לחשוש, וכן העלה בשו"ת קנין תורה ח"ה סימן קמ"ב, והאריך שם בענין מיטת של המיטת שעליו חששו דלמא אטייטא חתמו, ומ"מ העלו שניהם שלכתחלה יש להקפיד שלא יהיה חלק לא לפני שריר וקיים ולא לאחריו.

³¹ שו"ע ורמ"א שם ד

³² שו"ע ונו"כ שם ט

³³ וביאר הסמ"ע משום דהוי שטר שיכול להודיף, שהרי יכול להוסיף זכותו ויסיים בשריר וקיים, ואז למדים משיטה אחרונה.

³⁴ וכתב הש"ך דר"ל אף אם ירצו לחתום סמוך לשטר, דכיון דא"א לצמצם חיישינן שמא יניחו שיטה חלק ויזיף ויכתוב שריר וקיים, אבל כשבא לפנינו שטר בלא שריר וקיים ואנו רואים שהעדים התומים מיד סמוך לשטר ואין כאן שיטה חלק פשיטא שהשטר כשר, אלא שאין למדים משיטה אחרונה, ומ"מ כתב הש"ך כל זה לשיטת המחבר, אבל לשיטת התוס' והרא"ש והמור אפשר לפרש כפשוטו דס"ל שאם לא הוחזר מענינו של שטר, כל השטר פסול, אף על גב דליכא חשש זיוף (עי' ש"ך סק"ג), וה"נ לדידן כשלא כתבו מענינו של שטר שהוא במקום חזרת השטר.

³⁵ שו"ע ונו"כ מב ה

³⁶ וכתב הסמ"ע בשם הד"מ שאפילו אי אפשר לקיימן אלא מדוחק כשר, משום שאין דרך הבריות לחזור בדבריהם תוכ"ד, והש"ך סק"ט חולק, ומפרש בדעת הד"מ דלא קאמר אלא אפילו כשהם מרוחקים, וכ"ש כשהם סמוכים משום שאין דרך הבריות וכו' (ופירש בנה"מ חידושים סק"י שאם זה כתוב בראש השיטה וזה בסופו מפרשים אותם ולא אמרינן דהוי חזרה), אבל כשאי אפשר ליישבם אלא מדוחק לא שמענו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

באחרונה³⁷, כגון שכתוב למעלה מאה ולמטה מאתיים או איפכא, הולכים אחר התחתון, דודאי חזר בו מהראשון³⁸, ובלבד שלא יהיה בשיטה אחרונה ואין כתוב בשטר והכל שריר וקיים³⁹.

יש שמסתפק⁴⁰ שמה שהולכין אחר התחתון, אינו שייך אלא במנה ומאתיים שיש בכלל מאתיים מנה, אבל כשלמעלה כתבו חבית של יין ולמטה כתוב של שמן אפשר שהוא פסול,

ודוקא בדבר התלוי בבעלי הדין יש מקום לומר שחזר בו, אבל דבר התלוי בעדים כגון בזמן, לא שייך חזרה, שאם כתוב בתחלה זמן אחר לא שייך לומר חזרה, שהרי מתחלה פסול הוא.

כתבו בשטר בתחלה⁴¹ פרטי סכומים ואח"כ כתוב כל הפרטים בסכום אחד, והסכום הכללי אינו תואם חשבון הפרטים בפחות או ביותר, הולכים אחר הפרטים.

היו הסכומים שבשטר כתובים באופן שלא שייך לומר שיש כאן חזרה מהראשון, כגון שכתוב בשטר מאה שהם מאתיים, או מאתיים שהם מאה⁴², אינו גובה בשטר זה אלא הפחות שבשניהם, שיד בעל השטר על התחתונה. וכשכתוב מאה שהם מאתיים אינו גובה אלא מאה,

³⁷ כתב הרמ"א שם שאם נמחק סכום של מטה הכל פסול, דאפשר שהיה כתוב בו למטה רק דינר אחד, ונראה כונתו שידוע שהיה כתוב שם עוד פעם הסכום אלא שנמחק, ולכן חוששים שמא היה כתוב בו סכום אחר.

³⁸ בנה"מ סק"ב הביא בשם התוס' בהא דהולכין אחר התחתון, שלמעלה כתוב ענין ההלוואה ולמטה ענין האחריות, והקשה הנה"מ למה הולכין בכה"ג אחר התחתון, הרי יתכן שההלוואה מאתיים ולא קיבל עליו אחריות אלא על מנה, ותירץ דזה חשיב כקיום מדוחק ולדעת הש"ך אין מקיימין מדוחק, כמ"ש לעיל, אינו דמיירי שכתוב למטה אחריות על מאה הנ"ל, ולשון הנ"ל משמע דקאי על אותו סכום דלעיל, וצ"ע אם כתוב הנ"ל לבאורה מוכח שלא חזר בו, שאם חזר לא היה כותב הנ"ל, וא"כ היה צריך לומר יד בעל השטר על התחתונה.

³⁹ ור"ל דקיי"ל בסימן מד סעיף א שאין למדין משיטה אחרונה, אא"כ כתוב בסוף שריר וקיים, ולכן כתב כאן שאין הולכין אחר התחתון אא"כ אין זה שיטה אחרונה, ואפילו אם זה בשיטה אחרונה אבל כתוב שריר וקיים, שוב לא חשיב כשיטה אחרונה ולמדים ממנה.

⁴⁰ פת"ש סק"ג כתב להסתפק בשם שו"ת חוט השני סימן לח

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם בשם יש מי שאומר, וסיים שנראין דבריו, והמעם משום דאמרינן ודאי טעה בחשבון בסיכום הפרטים, והפרטים הם הנכונים, ובסמ"ע ס"ק יד כתב בשם הטור דוגמא לזה, כשכותבים בכתובה שהכניסה לו כך וכך והוסיף החתן כך וכך, ואח"כ כתוב כך כל הנדוניא כך וכך.

⁴² ופירש הסמ"ע דכיון שהוא בדיבור אחד לא שייך לחלק ביניהם, וכתב בשער משפט דה"ה אם כתוב מאה מאתיים בלי הפסק, לא אמרינן שזה חזרה, וכן כשכתוב מאה זוז שהם ל' סלעים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

וכן כשהסכום⁴³ כתוב גם במלים וגם במספרים, כמו שנהוג בשיקים, ויש סתירה בין הסכום במלים לבין הסכום במספרים, יד בעל השטר על התחתונה והולכים אחר הפחות שבהם, וכן כל כיוצא בזה.

היה כתוב בשיטה אחרונה דבר שהוא לחובת בעל השטר, למדים ממנה⁴⁴.

⁴³ פתחי חושן חלק י פרק ה הערה כג
⁴⁴ רמ"א סימן מד סעיף א וסימן מב סעיף ה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

